

المؤسسة الإسلامية للشباب

Fondazioni i Rinisë Islame
Stiftung der Islamischen Jugend
Foundation of Islamic Youth

Seebacherstrasse 67
CH-8052 Zürich
☎ + 41 (0) 43 300 16 70

www.islamischen.ch
✉ Islamischen@freesurf.ch
info@islamischen.ch

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

N ë emër të A ll-llahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshiruesit!

TË JETOSH DHE TË VDESËSH NË ISLAMI

JOHAN VOLFGANG VON GOETHE

AbdulKadër El-Murabit

Botuar nga: Projekti Islamik i Mirësisë - PIM

Të gjitha të drejtat e këtij libri i takojnë botuesit

HYRJE	4
Parathënie.....	4
EVIDENCA.....	5
Gëte dhe Krishtërimi	5
Të përmendurit dhe të lëvduarit e Zotit.....	9
Gëte dhe Islami.....	10
PËRFUNDIM	22

HYRJE PARATHËNIE

Johann Wolfgang von Goethe (1748-1832) është, pa dyshim, poeti dhe mendimtari më i njohur i Klasikës Gjermane. Si student i gjermanistikës, interesi im i veçantë për letërsinë gjermane në përgjithësi dhe Gëten në veçanti u bë shkak që të njihem me këtë botim interesant të Institutit Islamik të Vajmarit.

Megjithëse përfundimet në të cilat arrin autori i këtij libri, jo pa të drejtë, mund të shihen nga shumëkush me skepticizëm, nuk mbetet asnjë shteg për të dyshuar rreth qëndrimit shumë pozitiv të poetit të madh gjerman ndaj Islamit.

Duke qenë i mendimit se aspekti fetar i jetës J.W.v. Goethe-s dhe, në këtë kuadër, marrdhënia e tij me Islamin, që gjen shprehjen më të qartë në poemën “West-Östlicher Divan” (1819), janë të panjohura për shumë njerëz, dëshiroj të ndaj me lexuesin shqiptar dhe veçanërisht me dashamirësit e letërsisë kënaqësinë e një njohjeje më të gjerë me poetin e madh gjerman.

Përkthyesi

EVIDENCA GËTE DHE KRISHTËRIMI

Gëte tha në fund të jetës së tij: “Es ist gar viel Dummes in den Satzungen der Kirche (Ka shumë budallallëk në doktrinat e Kishës)” [Eckerman, 11.3.1832]

Në poemën e tij “West-Östlicher Divan” Gëte thekson vlerën e çmuar të së tashmes në vend të qëndrimit të krishterë, të karakterizuar vetëm nga pritja për jetën e ardhëshme dhe, si rezultat, nga përcëpimi i plotë i asaj që Zoti i dhuron njeriut në çdo çast të jetës së tij.

Gëte hedh poshtë pikëpamjen e krishterë rreth Jezusit dhe pohon njëshmërinë e Zotit në njërën nga poezitë e poemës së tij “West-Östlicher Divan”:

“Jesus fühlte rein und dachte
Nur den einen Gott im Stillen;
Wer ihn selbst zum Gotte machte
Kränkte seinen heil’gen Willen.
Und so muß das Rechte scheinen
Was auch Mahomet gelungen;
Nur durch den Begriff des Einen

Hat er alle Welt bezwungen.”

(Jezusi ndjehej i pastër dhe qetësisht mendonte

[për] Një dhe të Vetmin Zot;

Kush atë vetë në zot e shndërroi

Ka fyer vullnetin e tij të shenjtë.

Dhe kështu duhet e drejta ta ndriçojë

Atë që edhe Muhamedit i mjaftoi;

Vetëm konceptin e [Zotit] Një

Ai gjithë botës ia imponoi.)

(WA I6, faqe 288)

Pranë Jezusit dhe Muhamedit (Allahu i bekoftë dhe u dhëntë paqe që të dyve!) në vargjet e mëpasme përmend Gëte edhe emrat e Abrahamit, Moisiut dhe Davidit si përfaqësues të Njëshmërisë së Zotit.

Është një fakt i njohur se Gëte ndjente shumë përcëim ndaj simbolit të kryqit. Ai ka shkruar:

“Und nun kommst du, hast ein Zeichen
Dran gehängt, das unter allen...
Mir am schlechtesten will gefallen
Diese ganze moderne Narrheit
Magst du mir nach Shiras bringen!
Soll ich wohl, in seiner Starrheit,
Hölzchen quer auf Hölzchen singen?...”

(Dhe tash më vjen ti me një shenjë
Varur atje, që mes të tjerash...
Më tepër e përçmoj.
Gjithë këtë çmenduri moderne
Do të ma sjellësh në Shiras1[1]!

U dashka që unë, në gjithë obsesionin e saj,
Të këndoj për dy copa druri të kryqëzuara?..)

Madje edhe më fuqishëm:

“Mir willst du zum Gotte machen
Solch ein Jammmerbild am Holze!”

(Dashke të bësh për mua zot
atë figurë të mjerë në [atë copë] dru!)

Gjithashtu, në “Wilhelm Meisters Wanderjahre” (libri 2, kapitulli 2) Gëte shkroi fare hapur se është “paturpësi e mallkuar... të luash me ato të fshehta, në të cilat qëndron thellësia hyjnore e vuajtjes.” Sipas tij, “mbi këto vuajtje duhet hedhur një vel” për t’i mbuluar.

Së fundi, në poezinë e tij “Siebenschläfer (Shtatë të fjetur)” që bën pjesë në poemën e tij “West-Östlicher Divan”, Gëte e përshkruan Jezusin si profet:

“Ephesus gar manches Jahr Schon,
Ehrt die Lehre des Propheten
Jesus. (Friede sei dem Guten!)”

[Efesi për shumë vjet
Nderon mësimin e profetit
Jesus. (Paqja qoftë mbi të Mirin!)]
(WA I6, 296)

TË PËRMENDURIT DHE TË LËVDUARIT E ZOTIT

Gëte ishte, gjithashtu, i mrekulluar nga metafora mistike e Saadiut për “fluturën e dashuruar”, e cila u shua pak nga pak, duke humbur jetën e saj në dritën vezulluese. Për këtë mund të shihet, veçanërisht, poezia e “Divan...”-it për fluturën që fluturon nëpër dritë: “Selige Sehnsucht”

(Mall i zjarrtë). Titujt më të hershëm të kësaj poezie kanë qenë “Selbstopfer (Vetëflijim)” dhe “Vollendung (Pëkryerje)”.

Në kapitullin e “Divan...”-it për Rumin përshkruan Gëte të drejtuarit me lutje e lëvdime ndaj Allahut dhe bekimin për këtë: “Schon der sogenannte mahometanische Rosenkranz, wodurch der Name Allah mit neunundneunzig Eigenschaften verherrlicht wird, ist eine solche Lob- und Preislitanei. Bejahende, vorneinende Eigenschaften bezeichnen das unbegreifliche Wesen; der Anbeter staunt, ergibt und beruhigt sich (E ashtuquajtura rozare muhamedane, në të cilën emri i Allahut lartësohet me nëntëdhjetenëntë cilësi, është një litani e tillë lëvdimi. Cilësi pohuese e mohuese tregojnë të pakonceptueshmen Qenie [Wesen]; lutësi mbetet i mrekulluar, nënshtrohet dhe qetësohet.)” (WA I7, 59)

GËTE DHE ISLAMI

ë rininë e tij Gëte kishte dëshirë të studjonte filologji dhe arabistikë (ndërkohë që i ati dëshironte që i biri të merrej me studime juridike); ai gjithmonë i admiroi udhëtarët e parë në Arabi (Michelis, Niebuhr) dhe lexoi i mrekulluar gjithçka që ata shkruan e botuan për udhëtimet e tyre.

Në vitet 1814-1815, vite këto në të cilat hartoi “Divan...”-in e tij, u ushtrua Gëte me profesorët e orientalistikës Paulus, Sorsbach dhe Kosegarten (Jena) në të shkruarit dhe të lexuarit e arabishtes.

Pasi pa dorëshkrime të arabishtes dhe u njoh me Kuranin, Gëte ndjeu një dëshirë të madhe për të mësuar arabishten. Ai kopjoi vetë tekste të shkurtra lutjesh dhe shkroi: “In keiner Sprache ist vielleicht Geist, Wort und Schrift so unanfänglich zusammengekörpert (Ndoshta në asnjë gjuhë tjetër shpirti, fjala dhe shkrimi nuk mund të trupëzohen në mënyrë kaq të pazgjidhëshme).” [Letër për Schlosser-in, 23.1. 1815, WA IV, 25, 165]

Në moshën shtatëdhjetë vjeçare Gëte shkruan (Noten und Abhandlungen zum West-östlichen Divan, WA 17, 153) se synon të përkujtojë “me respekt atë Natë të Shenjtë, në të cilën Profetit iu soll Kurani nga lart”.

Ai gjithashtu shkroi: “Askush nuk duhet të habitet me efikasitetin e lartë të Librit (Kuranit, sh.p.). Për këtë ai është cilësuar si jo i krijuar dhe i përjetshëm bashkë me Zotin nga ana e admiruesve të vërtetë të tij”. Më pas shtonte: “so wird doch dieses Buch für ewige Zeiten höchst wirksam verbleiben (kështu, pra, do të mbetet ky libër përjetësisht me efikasitetin më të lartë).” (WA 17. 35/36)

Edhe në ditët e sotme ne ruajmë si dorëshkrimet e studimeve të tij të para kuranore nga vitet 1711-1772, ashtu edhe ato më të vonshmet. Gëte u lexonte me zë të lartë anëtarëve të familjes së Dukës së Vajmarit dhe miqve të tyre përkthimin në gjermanisht të Kuranit nga J. Hammer (ndoshta edhe përkthimin më prozaik në anglisht të G.Sale). Shileri dhe e shoqja, që kanë qenë dëshmitarë të këtyre leximeve, na njoftojnë për to. (Letra e Shilerit për Kimbelin, 22.2.1815).

Gëte i ndjente mangësitë e të gjitha përkthimeve në latinisht, anglisht e frëngjisht dhe të përkthimeve më të reja. Në “Divan...”-in e tij Gëte thotë:

“Ob der Koran von Ewigkeit sei?
Danach frag’ ich nicht!...
Daß er das Buch der Bücher sei
Glaub ich aus Mosleminen-Pflicht”

(Nëse Kurani është nga përjetësia?
Për këtë unë nuk pyes!...
Që ai është Libri i Librave
Besoj nga detyrë e myslymanit)

[West-östlicher Divan, WA I6, 203]

Ai studjoi libra dore në arabisht, gramatikë, libra udhëtimi, libra nga jeta e profetit Muhamed (Allahu e bekoftë dhe i dhuroftë paqe!) dhe pati shkëmbime të shumta me orientalistë nga e gjithë Gjermania. Gëte e pëlqente përkthimin në gjermanisht të Hafis’ “Diwan”-it nga Hammer (Maj 1814) dhe studjonte përkthimet e ndryshme të Kuranit që ekzistonin në kohën e tij. E gjithë kjo e

shtyu atë që të shkruante “West-Östlicher Divan”-in e famshëm, shumë nga poezitë e të cilit janë qartësisht dhe pa asnjë dyshim të frymëzuara nga ajete (vargje) të ndryshëm të Kuranit dhe të lidhura në mënyra të ndryshme me to (shih: Mommsen, faqe 269-274)

Gëte bleu dorëshkrime origjinale në arabisht të Runit, Xhamit, Hafisit, Saadiut, Attarit, komentime të Kuranit (Tefsir), lutje të ndryshme (Duâ), një fjalor arabisht-turqisht, tekste rreth çështjeve si lirimi i skllëvërve, shitblerja, kamata dhe shkrime arabe nga sulltan Selimi.

Gëte nuk mendonte se kishte pasur të bënte me rastësi, por me atë që Allahu kishte parapërcaktuar për të kur:

- në vjeshtën e vitit 1813 atij iu soll një dorëshkrim i vjetër në arabisht prej një ushtari gjerman që kthehej nga Spanja në atdhe, dorëshkrim ky që përmbante suren (kapitullin) e fundit të Kuranit, të titulluar En-Nas (114). Më vonë Gëte u përpoq që ta kopjonte atë me ndihmën e profesorëve në Jena, të cilët e ndihmuan edhe për të zbërthyer përmbajtjen e dorëshkrimit.

- në Janar të vitit 1814 ai mori pjesë në një falje kongregacionale të së premtes (xhuma) bashkë me myslymanët e ushrisë ruse të Car Aleksandrit në gjimnazin protestant të Vajmarit. Në letrën për Trebran më 5.1.1814 (WA IV 24,91) ai shkruan:

“Kur bëj fjalë për profeci, më duhet të vërej se në kohën tonë po ndodhin gjëra për të cilat asnjë profet nuk do ta kishin lejuar të fliste. Kush do të lejohej përpara disa vjetësh që të bënte të ditur se në auditorin e gjimnazit tonë protestant do të mbahej shërbesë hyjnore muhamedane dhe se suret (kapitujtë) e Kuranit do të murmuriteshin në të, por ja që kjo po ndodh dhe ne morëm pjesë në shërbesën bashkire, pamë mullain e tyre dhe u uruam mirëseardhjen princërve të tyre në teatër.

Mua mu bë një nderim i veçantë duke mu dhuruar një hark dhe shigjeta, të cilat, në kujtim të përjetshëm, do t'i var mbi oxhakun tim sapo Zoti t'u ketë siguruar këtyre mysafirëve të dashur një kthim të mbarë”.

Në një letër që mban datën 17.1. 1814 (WA IV 24, 110) dhe që i drejtohet birit të tij August, ai shkruan: “Shumë prej zonjave tona fetare kanë kërkuar në bibliotekë përkthimin e Kuranit”.

Qëndrimi pozitiv i Gëtes ndaj Islamit i kapërcen të gjitha qëndrimet e kohës së tij në Gjermani. Më 24.2.1816 ai bëri publike këtë thënie: “Der Dichter... lehnt den Verdacht nicht ab, daß er selbst ein Muselmann sei” (Poeti [Gëte] nuk e mohon supozimin se ai vetë është një myslyman).” (WA I 41, 86)

Në njërën nga poezitë e “Divan...”-it të tij Gëte thotë:

“Närrisch, daß jeder in seinem Falle

Seine besondere Meinung preist!

Wenn Islam Gott ergeben heißt,

In Islam leben und sterben wir alle.”

(Çmenduri, secili në rastin e vet

Mendimin e tij të veçantë lëvdon!
Nëse Islam do të thotë nënshtrim ndaj Zotit
Ne jetojmë dhe vdesim të gjithë në Islam.)

(WA I6,128)

Veç simpatisë së veçantë me të cilën ai e shihte gjuhën e Kuranit për shkak të bukurisë dhe paarritshmërisë së saj, Gëte ndjehej shumë i tërhequr edhe nga domethënia e saj fetare dhe filozofike. Njëshmëria e Zotit, bindja se Zoti shfaq vetveten në natyrë/krijim nëpërmjet cilësive të tij të përkryera, është nga temat qendrore të veprës së Gëtes.

Gjatë studimeve të tij të para intensive të Kuranit në vitet 1771-1772 Gëte kopjoi dhe përmirësoi pjesërisht tekstin e përkthimit të parë të drejtpërdrejtë të Kuranit nga arabishtja në gjermanisht. Gëte vuri në dukje ajete të ndryshëm të Kuranit që i tregojnë njeriut se ai duhet t'i shohë natyrën dhe dukuritë e saj si shenja të ligjshmërisë hyjnore. Shumëllojshmëria dhe panumërsia e këtyre dukurive dëshmojnë për Një dhe të vetmin Zot. Referimi ndaj natyrës ashtu siç e paraqet atë Kurani, lidhja e ngushtë me të mësuarit e mirësisë hyjnore e njerëzore dhe Njëshmëria e Zotit, të cilat Gëte shkruan se i njohu në suren e dytë të Kuranit (El-Bekare), u bënë themelet mbi të cilat u ngritën simpatia dhe dashuria e tij për Islamin. Ai tha se ne duhet ta njohim “Madhështinë e

Zotit në vogëlsi (Gottes Größe im Kleinen)”, duke iu referuar për këtë ajetit 25 të sures së dytë Kuranit, në të cilën është dhënë shembulli i mizës.

Veçanërisht i impresionuar ndjehej Gëte edhe nga fakti se Allahu i flet njerëzimit nëpërmjet profetëve; kështu Gëte pohon profetin Muhamed (Allahu e bekoftë dhe i dhëntë paqel!): më 1819 ai, duke iu referuar sures “Ibrahim”, ajeti 4, shkruan:

“denn es ist wahr, was Gott im Koran sagt: Wir haben keinem Volk einen Propheten geschickt, als in seiner Sprache!” (prandaj është e vërtetë ajo që Zoti thotë në Kuran: Nuk i kemi dërguar asnjë popull profet, përveçse në gjuhën e tij!) [Letër për A.O. Blumentahl, 28.5. 1819,WA IV 31,160]

Duke iu referuar të njëjtit ajet, ai e përsërit atë në një letër për Carlyle: “Der Koran sagt: Gott hat jedem Volke einen Propheten gegeben in seiner eigenen Sprache (Kurani thotë: Zoti i ka dërguar çdo popull nga një profet në gjuhën e tij)” (WA IV 42, 270)

Këtë pikëpamje e rishfaq Gëte edhe në një esë të tij në revistën “German Romance”, Vëllimi IV, Edinburgh 1827 (WA I 41, 307).

Gëte theksoi hedhjen poshtë të sfidës së mosbesimtarëve ndaj profetit Muhamed (paqja dhe bekimi i Allahut qoftë mbi të!), të cilët kërkonin që ai t’u bënte mrekullira:

“Wunder kann ich nicht thun sagt

der Prophete,
Das größte Wunder ist daß ich bin”

(Mrekulli nuk mund të bëj, tha
Profeti,
Mrekullia më e madhe është që
unë jam).”

(Paralipomena III, nga Divani,
WA I, 41, 307)

Në veprën “Mahomet” (Muhamedi) Gëte përfshiu këngën e tij të famshme të lavdisë “Mahomets Gesang” (Kënga e Muhamedit). Figura e profetit është simbolikisht e vendosur në metaforën e rrymës, e cila pasi ka nisur nga një përrua i vogël, rritet dalëngadalë duke u shndërruar në një forcë të pafundme shpirtërore për të përfunduar plot lavdi në oqeanin, si simbol të së hyjnishmes. Ai e përshkruan profetin e madh duke tërhequr pas vetes të tjerë njerëz, ashtu sikurse rryma, me forcën dhe madhështinë e saj, tërheq të tjerë përrenj e lumenj në udhën drejt detit.

Në një dorëshkrim të Paralipomena III, 31 Gëte shkruan më 27.01.1816: “Oberhaupt der Geschöpfe/Muhamed” (Kreu i qenieve të krijuara/Muhamedi) (WA I6, 482).

Një tjetër element domethënës i Islamit është vendosja e theksit tek sjellja e mirë e myslymanit. Veçanërisht në këtë kuadër pëlqente Gëte dhënien e sadakasë si ndihmë për të varfërit. Në disa poezi të tij, si p.sh. në “Buch der Sprüche”, përshkruan ai “die Wonne des Gebens (kënaqësinë e të dhënit)” dhe thotë: “Schau es recht und du wirst immer geben (Gjykoje drejtësisht dhe gjithmonë do të japësh)” (WA I6, 70).

Ajo që e tërhiqte në këtë rast Gëten ishte fakti se ky akt nuk përbënte ndonjë investim për çastin apo për pak më vonë, por mbushte gjithë jetën plot bekime.

Gëte ishte gjithashtu i mirënjohur për refuzimin e qartë nga ana e tij të konceptit të rastësisë:

“Ajo që njerëzit, me përpjekjet e tyre, nuk e realizojnë apo nuk mundën ta realizojnë dhe ajo që u ecën mbarë aty ku duhet të shkëlqejë më së miri madhështia e tyre, rastësia, siç e quajnë më vonë, pikërisht ajo është Zoti, i Cili ndërhyr aty drejtpërdrejt me Gjithfuqishmërinë e Tij dhe Lëvdon Vetveten edhe nëpërmjet gjësë më pak të rëndësishme”. (Bisedë me Reimer-in, nëntor 1807)

Besimi i tij i palëkundshëm në parapërcaktimin e Zotit (shihni si shembull bisedën me kancelarin Müller më 12.8.1927, WA I 42, 212, WA I 32, 57) dhe vargu i një poezie të “Divan...”-it të tij: “Hätt’ Allah mich bestimmt zum Wurm,/ So hätte’ er mich als Wurm geschaffen (Nëse Allahu do

të kishte vendosur që unë të isha krimb,/ Ai do të më kishte krijuar mua si krimb).” (WA I6.113), si dhe fjalët e tij: “ Parabolat (metaforat e “Divan...”-it) mësojnë Islamin e vërtetë, bindjen se askush nuk mund t’i ikë fatit të paracaktuar për të.” (WA I 7, 151), të gjitha këto rezultuan në qëndrimin e tij personal të nënshtrimit ndaj vullnetit të Zotit; d.m.th. Gëte e shihte atë si një urdhër që duhet pranuar me mirënjohje dhe jo duke u rrebeluar.

Në veprën e tij letrare gjejnë pasqyrim shembuj të fuqishëm për këtë, nga të cilët mund të përmendim “Egmont”, “Dichthung und Wahrheit”, “Urworte Orphisch”, “Wilhelm Meisters Wanderjahre” etj.

Një shembull thellësisht prekës nga jeta e tij është reagimi ndaj një aksidenti që i ndodhi karrocës me të cilën udhëtonte kur ishte nisur në udhëtimin e tij të tretë për tek Marianne von Willemer (korrik 1816), me të cilën mendonte të martohej pas vdekjes së Kristjanës. Pas këtij aksidenti ai e kuptoi se nuk do ta shihte më kurrë Marianne von Willemer-in. Lidhur me këtë Gëte shkruan:

“Und so müssen wir denn wieder im Islam verharren [Dhe, kështu, na duhet të qëndrojmë brenda Islamit (d.m.th.: në nënshtrim të plotë ndaj vullnetit të Zotit)]...”(WA IV 27, 123)

Të njëjtën gjë thotë ai edhe në një letër drejtuar Zelter-it më 20.9.1820: “Weiter kann ich nichts sagen, als daß ich hier mich im Islam zu halten suche (Më tepër nuk kam ç’them, përveç asaj se edhe këtu unë përipiqem të qëndroj në Islam).” (WA IV 33, 123)

Kur më 1831 u shfaq një epidemi kolere nga e cila vdiqën shumë njerëz, nëpërmjet një letre Gëte e ngushëllon kështu një miken e tij, Louise Adele Schopenhauer: “Hier kann niemand dem anderen rathen; beschließe was zu thun ist jeder bei sich. Im Islam leben wir alle, unter welcher Form wir uns auch Muth machen (Këtu askush nuk mund të këshillojë njeri; secili duhet të vendosë vetë se çfarë duhet të bëjë. Ne të gjithë jetojmë në Islam, pavarësisht nga forma që zgjedhim për të inkurajuar vetveten).” (19.9.1831, WA IV, 49, 87)

Më 22.12.1820 Gëte i shkroi një letër falenderimi mikut të tij Willemer, i cili i kishte dhuruar një libër me aforizma. Në këtë letër, mes të tjerash, Gëte shkruan: “Es stimmt... zu jeder religionsvernünftigen Ansicht und ist ein Islam, zu dem wir uns früher oder später alle bekennen müssen (Mbështetet... në çdo pikëpamje të arsyeshme fetare dhe është një Islam, të cilin ne, herët a vonë, të gjithë duhet ta pranojmë).” (WA IV 34,50)

Si pjesëmarrës në Luftën e 1792-shit kundër Francës, shkruan Gëte më 7-8 tetor 1792 se besimi në parapërcaktimin e gjithçkaje nga Zoti gjen shprehjen e tij më të pastër në Islam:

“...Die Mahomedanische Religion gibt hervor den besten Beweis (Feja Muhamedane jep shembullin më të mirë për këtë (WA I 33,123)

Eckerman na njofton për një bisedë të tij me Gëten më 11.4.1827 rreth metodës së edukimit të myslymanëve. Sipas Gëtes, kjo metodë edukimi konsistonte në të vërejturit e vazhdueshëm nga ana e myslymanëve të kundërshtive në egzistencë; si rezultat vjen takimi me dyshimin, që, pas analizës së suksesshme të realitetit të gjërave, përfundonte në zgjidhjen e sigurtë. Gëte e mbyll këtë diskutim kështu:

“Ju e shihni se këtij sistemi nuk i mungon asgjë dhe se ne, me të gjithë sistemet tona, nuk jemi aspak më të përparuar, madje askush nuk mund të shkojë më përpara... Ky sistem filozofik i myslymanëve është një masë e shkëlqyer, të cilën njeriu mund ta aplikojë tek vetvetja dhe tek të tjerët për të mësuar se në ç’nivel të virtytit shpirtëror jemi”.

Për gjëra që nuk arrijnë deri tek aftësia e njeriut për të kuptuar dhe që mund të shërbejnë si bazë për spekulime të ndryshme Gëte porositi në “Maximen und Reflexionen” që të mos merremi me to: “Më i madhi fat i njerëzve që mendojnë është eksplorimi i të eksplorueshmes dhe admirimi i qetë i të paeksplorueshmes”. Kjo është e lidhur me kujdesin e myslymanëve për të mos pyetur rreth gjërave që nuk mund të dihen nga njerëzit.

Për Njëshmërinë e Zotit Gëte tha: “Der Glaube an den einigen Gott wirkt immer geisterhebend, in dem er den Menschen auf die Einheit seines eigenen Inner zurückweist (Besimi në një Zot të vetëm është gjithmonë i efektshëm për ngritje shpirtërore, sepse ai tregon për njeriun njëshmërinë brenda vetvetes).” (Noten und Abhandlungen zum West-Östlichen Diwan, WA I 7, 42)

Gëte bën fjalë për ndryshimin mes një profeti dhe një poeti dhe pohon të qenit profet të Muhamedit (Allahu e bekoftë dhe i dhuroftë paqel!):

“Er sei Prophet und nicht Poet und daher auch Sein Koran als göttliches Gesetz und nicht etwa als menschliches Buch, zum Unterricht oder zum Vergnügen, anzusehen. (Ai është profet dhe jo poet dhe kështu edhe Kurani i tij duhet parë si ligj hyjnor dhe jo si ndonjë libër njerëzor, bërë për edukim apo për argëtim).” (Noten und Abhandlungen zum Diwan, WA I, 7,32)

PËRFUNDIM

Pas analizimit të provave materiale të parashtruara më sipër dhe njohjes së provave konfirmuese në shkrimet e miqve të tij të ngushtë Thomas Carlyle dhe Friedrich Schiller, është e mundur të vijmë në një përfundim të qartë, pa lënë vend për dyshim apo dykuptueshmëri.

Gjithçka që përmbajnë shkrimet e tij shkencore, veçanërisht “Zur Morphologie”, mbetet një propagandim i vazhdueshëm i pikëpamjes se gjithësia është krijim i një Qenieje Hyjnore dhe se Qenia e Krijuesit nuk përzihet me qeniet e krijesave.

Ndërkohë që jetonte jetën e tij në një vend jomyslyman, ai pranoi dhe deklaroi pajtimin me plot zemër me dy dëshmitë themelore të besimit islam (Shehadet) duke pohuar se nuk mund të ketë tjetër Zot veç Allahut, Një dhe i Vetëm, e se Muhamedi (paqja dhe bekimi i Allahut qoftë mbi të!) është i dërguari dhe, njëkohësisht, vula e të gjithë të dërguarve të Tij.

Megjithëse i pamësuar për lutjen rituale (namazin ose faljen), dhënien e zekatit, agjërimin dhe pelegrinazhin e shenjtë (haxhin), ai shfrytëzoi plot krenari e emocion të thellë rastin e rrallë për të marrë pjesë në faljen e ndonjë të premtjeje. Nga e gjithë kjo del qartë se ai e shihte Islamin si Fenë e tij.

Nga hadithet (traditat profetike) e shumtë dhe të mirënjohur, të transmetuar nga Buhariu dhe Muslimi, si dhe nga hadithet e tjerë autentikë të koleksionit të Sunnetit është e njohur se pranimi i Allahut dhe i të dërguarit të Tij është çelësi i Parajsës (Xhennetit).

Kështu mund të pranohet hapur se poeti më i madh i Europës, lavdia e gjuhës gjermane dhe e jetës intelektuale është gjithashtu i pari i myslymanëve në Europën moderne, duke rizgjuar në zemrat e njerëzve dëshirën për njohjen e Zotit dhe të të dërguarit të Tij.